

Apžvalginis žvilgsnis į Aloyzo Barono kūrybą

KESTUTIS KEBLYS

Šiame numeryje:

Leiskimės į dolerių kasyklas.
Apžvalginis žvilgsnis į Aloyzo Barono kūrybą.
Aloyzas Baronas žurnalistas.
Maironio eilėraščių pluoštas jo suka-
tuvinių metų proga.
Medicina IV Mokslo ir kūrybos simpo-
ziume.
Meninė tikrovė Juozo Janušaičio šoky-
je.
Raimonda Apeikytė — ir dosni, ir kūry-
binga.
Solistės Slavos Žiemelytės plokštelė ir
koncertas.
Kas lietuviškai knygai neleistų numir-
ti.
Nauji leidiniai.

Kertinė Parastė

Leiskimės į dolerių kasyklas

Užteks mums stovinėti su ke-
pure ir maldauti iš savo
bendruomenės našlės skatink
kultūriniam reikalams. Nuo
nuolatinių prašymų aukotis ir
aukoti pavargę mūsų ausys.
Ištūstę jau ne tik mažos
pensininkų kišenės, bet ir
turtininkų daktarų pinigines.
Atėjo valanda, kada mes
turime susiburti ir, sukaupe
visas jėgas, pradėti ieškoti didė-
lių dolerinių aukų tikrose šio
krašto dolerių kasyklose. Tik
tam žygiui atlikti ir planams
realizuoti reikia planingo ir
drausmingo pasiruošimo.
Ekonominei Amerikos padė-
čiai pablogėjus, jau užtrūko
didžioji dovanų dalintojos kiše-
nė; federalinės valdžios skiria-
mos paramos (grants) dabar-
tinės administracijos buvo
drastiškai sumažintos.

Tiesa, kad, sakykime, net ir
Carterio valdymo laikais fede-
ralinės valdžios parama buvo
neretai skiriama tiesiog
juokingiems, neįtikėtiniems
pseudo-moksliniams tyrinėjimams
ir projektams. Pavyzdžiui, buvo
skiriamos tūkstančių sumos „sužinoti“,
kokios įtakos turi aplinkos
užteršimas žiurkių dauginimui
Wala Wala miestelyje. O tokių
„svarbių“ projektų ir jiems
paskirtų paramų anais
gerais pinigų švaistymo
metais buvo daug.

Bet dabar atėjo dolerių
ištūstėjimo metas. Federalinės
valdžios piniginis aruodas
ištūstėjo. David Stockmano kir-
vis yra nepaprastai aštrus.
Nėra vilties, kad jis artimiausioje
ateityje bent kiek atšlaptų.
Taigi, net ir tokiems darbams,
kaip Chicago's Pedagoginio
lituanistikos instituto, vargu ar
ir vėl išsprausime didesnę
paramą.

Belieka tik susikaupti,
apsidairyti ir pradėti ieškoti
naujų kišenių, iš kurių galė-
tume ištraukti vieną kitą
užsilikusį dolerį. O tokių užsi-
likusių dolerių, ir gan pilvotų,
dar vis tebėra. Reikia tik
pastangų ir žinių, kaip juos
galima būtų išgauti.

Mūsų dėmesys krypta į
gausiąsias Amerikos privačių
institucijų administruojamas

fondacijas. Apetitą sužadina
įvairūs nuotykių ir pavyz-
džiai.
Ilustracijos dėlei — keletas
pavyzdžių. Neseniai teko skai-
tyti vieno rimto amerikiečio
mokslininko aprašymą, kaip jo
kolega sugebėdavo išgauti
milžiniškas pinigines para-
mas (grants) tariamais
moksliniams tyrinėjimams ar
projektams.

Žinomas Stevens Institute
of Technology profesorius Jere-
my Bernstein rašo (žr. „The
American Scholar“, 1981/82
m. žiemos numeryje, 7-14 psl.),
kad jo kolega Maurice Blei-
bermacher metų metais nuola-
tine fondacija, nors
Bleibermacher niekada neturė-
jo „griežtai“ apibrėžtos
tyrinėjimų srities. O ir jo
studijų laukas neretai būdavo
toks miglotas, kad net ir au-
toriumi jis buvo nesuprantamas,
nors jie abu dirbo fizikos moks-
lų srityje (pavyzdžiui, autorius
mini, kad Bleibermacheriui
buvo skirta parama už paskai-
tą „Freud, Quantum Mechan-
ics and the Collective Uncon-
scious — Where?“). Autorius
pastebi, kad Bleibermacheris
buvo tiek apsuksus, jog jis be
jokio vargo gaudavo paramą
savo paskaitų skai-
tymo išlaidoms padengti. Jis
nuolat buvo kviečiamas į
įvairius universitetus, kur
skaitydavo paskaitas, kurias
mažai kas suprastavo. Tačiau
Bleibermacheriui fondacijos
padėgdavo ne tik jo kelionių
išlaidas, bet ir su juo keliau-
jančios sekretorės motelio
sąskaitas (buvo kalbama, kad
kai kurios jo sekretorės neretai
užmirdavo savo sponso-
riaus „aukšto lygio“ paskaitas ir
paskaitose nepasirodydavo).

Tiek apie kvailių projektų
rimtas paramas. Bet yra ir
puikių pavyzdžių, kaip didžio-
sios amerikiečių fondacijos
paremia tikrai vertingus ir net
neįtikėtinais labai specifinius
tyrinėjimus bei projektus.
Neseniai teko gauti Fordo
fondacijos leidžiamą biule-
tenį. Gruodžio 1 d. laidoje ši
fondacija pateikė sąrašą įvairių
paramų (grants), kurias gavo

3. Lawrence Goodwyn, Duke University, gavo 50,000
dolerių „pabaigimui studijos,
liečiančios kapitalizmo, mark-
sizmo ir demokratijos krizes“.
4. Michael Scammell, Columbia un-tas, gavo 33,500
dolerių studijos paruošimui
„apie rusų emigrantų veiklą
literatūroje, muzikoje, baletu,
tapyboje, skulptūroje ir

šachmatuose“.
5. The Law Association for Asia and the Western Pacific gavo 120,369 dolerius
už Azijos tautų įvairių proble-
mų nagrinėjimą.
6. Helsinki Watch organi-
zacija gavo 100,000 dol. už
projektą, kurio tikslas yra
tikrinti ir prižiūrėti, kaip
valstybės, pasirašiusios
Helsinkio sutartį, tą sutartį
vykdo.
7. Human Rights Inter-
net. organizacija gavo 150,000
dol. dvejiems metams
„prižiūrėti, kaip yra pažeidžia-
mos žmogaus teisės Amerikoje
ir užsienyje“.
Na, bet užteks tų pavyzdžių.
Visi jie aiškiai byloja, kad pin-
gų yra, galima jų gauti. Tik
reikia mokėti ir sugebėti juos
pasiekti.
Nėra abejonės, kad net ir ši
garsioji Fordo fondacija remia
labai specifinius ir net nežino-
mus projektus. Atrodo, kad
paramas gali gauti įvairiausių
profesijų darbuotojai, vi-
sokiausios organizacijos bei
moksline institucijos.
O kur esame mes? Kodėl lig

Posakis „Tvirtiname tik ne-
teke“, gal ir nevisai tinka, kal-
bant apie Aloyzą Baroną —
rašytoją. Juk rašytoju — ir tai
dar ne eiliniu — pradėjom jį
vadinti ne dabar, daugiau kaip
metam praėjus po galutinio
atsisveikinimo. Iš tikrųjų pra-
dėjom jį taip tituluoti seniai,
prieš 30 metų, tuoj po jo pirmo-
sios novelių knygos pasiro-
dymo.

Ir ne tik vadinom, bet tokiu
ir laikėm. Su dėmesiu sutik-
davom naujus jo veikalus, nors
kartais ir pamurmėdami, pa-
kritikuodami ir pamokydami.
Bet jo knygas ir pirkom, ir
skaitėm, apie jį kalbėdavom,
mielai kviesdavomės dalyvių
literatūros vakarus. Apie jo kū-
rybą rašėm straipsnius, jo
pavardę minėjom greta žy-
miausių išeivijos beletristų.

Bet vis dėlto, Baroniui dar
esant mūsų tarpe, jo įnašas mū-
sų literatūrai dažnai sver-
davom trumpalaikiu matu —
pagal vėliausiai išėjusį jo kū-
rinį, pagal tai, ko iš jo tikėjo-
mės sekančiam veikale. Ir tik
dabar, kai jau su Aloyzu Baro-
nu nebesitriname alkanėmis
kasdieniškuose renginiuose,
lengviau pažvelgti į jį kaip ra-
šytoją iš platesnės perspek-
tyvos. O pažvelgus, daug aiš-
kiau negu pirma matome,
kokią plačią ir gilią vagą jisai
išarė mūsų literatūros pilkame
dirvone.

Ta vaga norėčiau čia kartu
su jumis, bent greitom perbėg-
ti, trumpai paminėti didelį
skaičių jo išleistų knygų ir kar-
tais stabtelėti, pamąstyti apie
jo kūrybos pobūdį, jo reikštas
mintis, jo vaizduotus žmones.

„Žvaigždės ir vėjai“ (1951
m.) buvo pirmoji Aloyzo Baro-
no knyga, kurioje buvo 23 no-
velės, daugiausia turbūt para-
šytos, autoriui dar tebesant
Vokietijoje, DP stovyklose.
Nenuostabu tad, kad jų tema-
tika sukosi daugiausia apie
neramų karo laikotarpį, bėgimo
iš Lietuvos metų, vargą, apka-

paskirti mokslininkai, rašy-
tojai, žurnalistas bei univer-
sitetai ir organizacijos. Gavu-
sųjų sąrašas — ilgas ir
įdomus. Jų tarpe rasime beveik
neįtikėtinų dalykų.

Keletas pavyzdžių:
1. Barbara Ehrenreich, the New York Institute of
Humanities, gavo 30,415 dol.
paramą knygos parašymui,
kurioje ji nagrinės vyrų santy-
kius, liečiančius vedybas ir
šeimą bei antifeministų ir pro-
šeimos sąjūdžio atsiradimą
1970 metais.
2. James Finn, Freedom
House, rašytojas gavo 37,900
dol. už nagrinėjimą (examina-
tion) „kaip Vietnamo karas
pakeitė amerikiečių pažiūras į
užsienio politiką“.

3. Lawrence Goodwyn, Duke University, gavo 50,000
dolerių „pabaigimui studijos,
liečiančios kapitalizmo, mark-
sizmo ir demokratijos krizes“.
4. Michael Scammell, Columbia un-tas, gavo 33,500
dolerių studijos paruošimui
„apie rusų emigrantų veiklą
literatūroje, muzikoje, baletu,
tapyboje, skulptūroje ir

šachmatuose“.
5. The Law Association for Asia and the Western Pacific gavo 120,369 dolerius
už Azijos tautų įvairių proble-
mų nagrinėjimą.
6. Helsinki Watch organi-
zacija gavo 100,000 dol. už
projektą, kurio tikslas yra
tikrinti ir prižiūrėti, kaip
valstybės, pasirašiusios
Helsinkio sutartį, tą sutartį
vykdo.
7. Human Rights Inter-
net. organizacija gavo 150,000
dol. dvejiems metams
„prižiūrėti, kaip yra pažeidžia-
mos žmogaus teisės Amerikoje
ir užsienyje“.

sus, mirties pavojus. Būdinga,
kad Baronas čia rašo pagal sa-
vo amžių, t.y. būdamas jaunu,
nemėgdžioja vyresniųjų rašy-
tojų. Užtat jo novelių akcentas
krinta ne ant palikimo ir pra-
radimo, o ant dabarties gy-
venimo — ant to, kas vyksta
dabar. Jo herojai neverkslėna
dėl prarastų ūkių, tarnybų, na-
mų ir tarnaičių — nes jie viso
to ir neturėjo, nebuvo spėję dar
įsigyti. Praradimą jie vis dėl-
to jaučia — tai praradimas na-
mų, praradimas po pagrindo,
kurio remdamiesi jie turėjo
žengti į gyvenimą, palikti
pasauliui savo asmeninį štam-
pą. Dabar tie išbėgę Barono
jaunuoliai jaučiasi tarsi ant
plūduriuojančios ledo lyties.
Jiems neaišku, kaip visa tai ga-
lėjo atsitikti — jie užversti bai-
sybe klausimų, baisybe
gyvenimo paradokso. Tad jie
čia ne tiek kaujasi ir mylisi,
kiek sėdi ir tarp savęs šnekasi
— svarsto, ieško atsakymų.
Toks jau buvo pokario metas
— be televizijų, be Lietuvių fon-
do balių, be teniso ir be žadintu-
vo, raginančio kasryt į dar-
bą. Pasak vieno novelės
herojaus... „aš turiu daug lai-
ko tam galvojimui. Mes visi
turime, ir galvokime, nes nie-
ko kito negalima veikti...“.

Sinulakiniams skaitytojui,
kurį jau gerokai nuzulino šio
krašto pragmatizmas, organi-
zacijos veikėjai, kuris sielojasi
dėl Naujų metų balius pelno,
bet nepagalvoja apie to ren-
ginio prasmę — tokiame skai-
tytojui anie Barono novelių
herojai pasirodys gan keis-
toki. Bet anuomet jie atrodė
realūs, gyvi, jų rūpestis atliepė
daugelio po DP stovyklas be-
slankiojančių žmonių rūpestį.
Todėl Aloyzas Baronas iš kar-
to rado atgarsį, skaitytojuose,
o ir literatūros žinovai jam pri-
pažino talentingo debutanto
kreditus. Po „Žvaigždžių ir vė-
jų“ pasirodymo, buvo aišku,
kad į mūsų literatūrą atėjo
naujas rašytojas, žengiantis
tvirta koja, dainuodamas sa-
va nekartotinę gaidą.

šachmatuose“.
5. The Law Association for Asia and the Western Pacific gavo 120,369 dolerius
už Azijos tautų įvairių proble-
mų nagrinėjimą.
6. Helsinki Watch organi-
zacija gavo 100,000 dol. už
projektą, kurio tikslas yra
tikrinti ir prižiūrėti, kaip
valstybės, pasirašiusios
Helsinkio sutartį, tą sutartį
vykdo.
7. Human Rights Inter-
net. organizacija gavo 150,000
dol. dvejiems metams
„prižiūrėti, kaip yra pažeidžia-
mos žmogaus teisės Amerikoje
ir užsienyje“.

Na, bet užteks tų pavyzdžių.
Visi jie aiškiai byloja, kad pin-
gų yra, galima jų gauti. Tik
reikia mokėti ir sugebėti juos
pasiekti.
Nėra abejonės, kad net ir ši
garsioji Fordo fondacija remia
labai specifinius ir net nežino-
mus projektus. Atrodo, kad
paramas gali gauti įvairiausių
profesijų darbuotojai, vi-
sokiausios organizacijos bei
moksline institucijos.
O kur esame mes? Kodėl lig

šiolei mes nepasinaudojame
įvairių privačių fondacijų
teikiama parama? Ar
pagalvojame apie tai, kai dabar
taip vertinai reikia didesnių
sumų įsteigti Lituanistikos
katedrai Iliinojaus universi-
tete? Ar pasirodys kas nors tokį
prašymą rimtai ir akademiškai
motyvuoti, kad Lituanistikos
katedra Amerikos universitete
yra ne vien tik lietuvių etninė
ambicija, bet ir Amerikos
moksline prestižas, turint min-
ty lietuvių kalbos išskirtinę
poziciją kabotijos moksle apla-
mai ir unikalią lietuvių tautos
istoriją bei kultūrą aname Eu-
ropos regione.

Rašytojas Aloyzas Baronas (1917.XII.12—1980.IX.7) skaito savo kūry-
bą viename iš daugelio literatūros vakarų. Nuotr. V. Maželio

Tais pačiais 1951 m., bet jau
Amerikoje, pasirodė antroji
Barono knyga — novelių ro-
manas „Debesys plaukia pa-
žemiu“. Ir čia herojai (ar gal
tiksliau: antiherojai) yra jauni
vyrukai, tuoj po karo pradėję
pamažu grįžti į normalesnes

gyvenimo vagas. Ilgoji ir nuo-
bodžioj kelionė traukiniu jie
sprendžia painius prasmės ir
moralės klausimus, savo tezes
ar atsakymų hipotezes pavaiz-
duoja eile pasakojimų iš gan
netolimos, daugiausia karo
meto patirties. Tuose pasakoji-

Kadangi gyvename Ameri-
koje, todėl turime ir elgtis, kaip
amerikiečiai. Prašykime ir
gausime.

Receptas tų prašymų reali-
zavimui: tegul mūsų darbščio-
ji Kultūros reikalų taryba
sukuria pakomise paramoms
iš įvairių fondacijų gauti. Tai
turėtų būti žinovų būrys, kurio
tikslas būtų surasti įvairias
fondacijas, išnagrinėti para-
mų (grants) gavimo sąlygas ir
galimybes ir paruošti arba
bent padėti paskiriems mūsų
mokslo žmonėms, rašytojams,
mokslo ir kultūros instituci-
joms planus — prašymus toms
paramoms gauti. Tai būtų
labai konkretus mūsų Kultū-
ros tarybos darbas.

Svarbu yra nesnausti. Svār-
bu yra pabandyti ką nors naujo
mūsų lėšų kultūriniam
reikalams telkime. Mūsų aukų
rinkėjų kepurėlės mažos, o daž-
nai ir kiauros. Kodėl nepa-
bandyti sugauti tų dolerių, kuris
yra tikrose dolerių kasyklose
— turtingoje amerikiečių kiše-
nėje?

J. Šoliūnas

muose — novelėse atsispindi jų
o ištikrųjų paties autoriaus —
rūpestis: kaip sutaikyti mor-
alinius principus su gyvenimo
diktuojamais prieštaravi-
mais. „Nežudyk!“ — tai labai
aiškus įstatymas. Bet tasai teo-
retinis aiškumas greitai dingsta,
kai tenka suomišku peiliu
smogti sargybiniui į veidą,
gelbstintis nuo pražūties.
Kada tasai įsakymas suspen-
duojamas? Gal niekad, o gal jis
galioja ir tada, kai tenka jį lau-
žyti, gelbstint draugo gyvybę?
Tokius moralinių dėsnių pri-
taikymo neišrįšamus mazgus
ir bando narplioti ilgai ir daug
kalbantys Barono herojai.
Galutinių atsakymų, žinoma,
neranda („... jie aiškūs tik ta-
da, kai apie juos negal-
voji...“), tačiau vis dėlto jie
linksta prie absoliutaus inter-
pretavimo, kompromisų panei-
gimo. Tai neapreikiški žmonės
— taip elgiantis ir kalbant
jiems tenka sėdėti visų valdžių
kalėjimuose, ir tenka būti ap-
šauktiems kvailiais, bailiais,
net išdavikais. Gal net nere-
alūs, gal tai ne žmonės, o tik
autorius moralinės pozicijos.
Tačiau kaip tik dėl to ir jodo-
mūs, nes tokių žmonių, net to-
kių pozicijų, šiuo metu savo
tarpe kaip ir nematome.

Su sekančia knyga, „Užge-
sęs sniegas“, (1953 m.) Baro-
nas mėgina savo plunksną
sunkiam romano žanre. Gal
tai buvo truputį per ankstyvas
žingsnis, nes autorius, atrodo,
dar nebuvo visiškai „išliejęs
širdies“. Gal dar reikėjo vie-
nos novelių knygos — novelė-
se daug lengviau samprotauti,
gi romanai jau reikalingas sa-
vo gyvenimu gyvenančių per-
sonažų. Ši ilgą ir lėtai slen-
kanti sakmė apie karo audras
ir suirutę pokario stovyklose
dar skambėjo panašiai į auto-
riaus rūpestių monologą, ne-
pažėgdama ir pirmąjį planą iš-
kelti jau savarankiškai
egzistuojančių veikėjų.

Lyg ir pailsėjęs nuo pirmo
bandymo novelių knyga „An-
trasis krantas“ (1954), Baro-
nas vėl grįžta prie romano.
1955 m. išleista knyga „Sodas
už horizonto“ buvo jau beveik
tradicinis romanas — suryškes-
niais personažais, aiškia fabu-
los linija, geriau apdorota vaiz-
dine medžiaga. Bet kartu jis
liko ir „baroniškas“ — pama-
rintas aforizmais, gudrais ve-
ikėjų filosofavimais, mėginimu
surasti prasmę sunkiai besi-
domančiuose gyvenimo
prieštaravimuose. Romanas
buvo įdomus ir naujoviškas sa-
vo tematika. Autorius čia vaiz-
davo gana retai mūsų literatū-
roj sutinkamus žmones —
daugiau darbininkus, o ne tur-
tingus ūkininkus, studentus
ar valdininkus. Tai, gali-
ma sakyti, skriaudžiamųjų ir
privilegiuotųjų tematika. Ro-
mano herojus — jaunas baž-
nytkaimio vaikas, skinas
kelį į šviesesnę ateitį, sunkiai
fabrike dirbdamas, lanko
sausugusių gimnaziją Kaune.
Takas į tą „sodą už horizonto“
nėra rožėm klotas, ir ne viskas
ten taip gražu anam legen-
diniam Kauno mieste.
Baronas aiškiai iškelia skir-
tumus tarp pasiturinčių po-
nų ir vargšų darbininkų. Yra ir
pagiežos tarp jų, bet nėra
neapykantos. Nėra ir tos ar-
(Nukelta į 2 psl.)

Apžvalginis žvilgsnis į Aloyzo Barono kūrybą

(Atkelta iš 1 psl.)

šios klasių kovos, kurią taip dažnai suranda sovietinės Lietuvos rašytojai, vaizdavę tą periodą.

Trečiuoju savo romanu „Mėnesiena“ (1957) Baronas vėl grįžo į karo meto aplinkos vaizdavimą ir į neišsprendžiamų paradoksų sprendimus. Tik čia tie paradoksai jau nebuvo vien pusiau teoretiniai jaunų žmonių svarstymai prie butelio alaus, o tikri gyvenimo klausimai. Pagrindiniam romano herojui čia neužteko svarstyti kas vertingiau: pareiga ar meilė? Jam čia teko susidurti su visai konkrečia moraline dilema: kuo būti — ar savo žmonos vyru, ar savo vaiko tėvu. Vidurio kelio juk nėra, kai tavo vaiko motina nėra tavo žmona.

Kokio kito rašytojo herojai apsisprendimas nebūtų jau taip labai sunkus — jis eity pas tą (ar vaiko motiną ar savo žmoną) kurią labiau myli. Bet ne Barono! Jo herojai yra priversti savo veiksmus pagrįsti moraliniais principais, ne emocijos diktuojama išvada. Bet šiuo atveju moraliniai principai yra abejose tvoros pusėse. Tad galim nuoširdžiai užjausti „Mėnesienos“ herojų, girdėdami jo tokį vidinį monologą:

„... Aš turiu eiti. Tera vieni namai. Mano vaikas. Tera viena tikra mano žmona, mano Irena. Tera vienas Dievas ir viena mano motina, kuri liepė Jo klausyti“.

Tai kad „Mėnesienos“ vargšas pagaliau padaro emocinį sprendimą, visai nemoralu ir net negarbinga (palieka ir žmoną, ir vaiką), tai nesumenkina autoriaus pastangų duoti jdomų apsisprendimo kancijos vaizdą, o tik dar ryškiau nusviečia bendrąją Barono tezę: pamokslauti lengva, bet pamokslais gyventi sunku. Sugėjimas atskleisti žmogų jo vidinių konfliktų šviesoj čia yra didelis pliusas. Dėka to „Mėnesiena“ yra ne tik viena geriausių Barono knygų, bet ir vienas geresniųjų to laikotarpio romanų mūsų literatūroje.

Išleidęs apyskaitinį rinkinį vaikams („Mėlynai karveliai“, 1958) ir religinių pasakojimų knygą („Valandos ir amžiai“, 1958), Baronas vėl grįžta prie romano. Tai 1960 m. išleista, ir dabar jau visų užmiršta knyga „Vieniši medžiai“. Įdomi ji ne tiek savo literatūriniais privalumais, kiek fantastine tematika: ten jis aprašo kaip 1970 m. į išilaisvinusią Lietuvą grįžta išeivis ir bando surasti savo vietą svajam (ir vėl paradoksas), bet kartu ir jau svetimu tapusiam krašte. Žinoma, dabar jau persiritom per aštuoniasdešimtuosius ir, Lietuvon važiuojant, vis dar reikia maldauti sovietinės vizos. Bet, nors ir neatspėjęs ateities, Baronas vis tiek lieka įdomus savo įžvalgia prognoze: „o kaip būtų, jei taip tikrai įvyktų“.

Po tiek knygų Aloyzas Baronas jau buvo vertas kokios nors premijos. Tiesa, premijos jis negavo už 1961 m. išleistą humoristinių eilėraščių rinkinį, tačiau vis dėlto tais metais laimėjo „Draugo“ romano konkursą už knygą „Lieptai ir bedugnės“, kuri vėliau buvo išversta anglų kalbon ir sulaukė palankaus įvertinimo. Tai nedažnas pas mus ir visai menologas memuarinės literatūros pavyzdys. Tai tarsi autoriaus dienoraštis iš tų vargo ir pavojaus pilnų dienų, kuomet jis buvo vokiečių sugautas pafrontės darbas. Tą visą košmarą Baronas atvaizdavo gana biabai geru, realistiniu pasakojimu, be sentimentų ir be lietuviams įprastos savęs gailėsčio raudos.

Grįžęs vėl į novelių žanrą

knymomis „Saulės grįžimas“ (1964) ir „Išdžiūvusi lanka“ (1970), Baronas dar buvo atpažįstamas savo stilium, savo ritmiškai banguojamu sakiniu, tačiau daug kuo jau ir skyrėsi nuo pirmųjų savo knygų. Čia jo novelės jau buvo daugiau tampresnio sukirpimo, daugiau atpasakojančios įvyki, negu įvykiu iliustruojančios idėją. Jose daugiausia vaizdavo jau baigiančių Amerikoj įsikurti lietuvių gyvenimą, tad gal ir neuostabu, kad jo naujų novelių veikėjai jau nebeturėjo tiek laiko samprotauti apie abstrakčių idėjų maišatį gyvenime. Nežiūrint to, Baronas beveik visur išlaikė savo ankstesnį mėginimą nerašyti tik šiaip sau — nors ir paprasčiausias pasakojimas pas jį visada būdavo perpinamas prasmingu siūlais. Net ir menkiausia Marquette Parko gyventojų buities atkarpo jis sugebėjo įžiūrėti kokios nors gyvenimo tiesos apraišką. Panašaus pobūdžio novelės, tik gal į ilgesnius pasakojimus išstiusios, sudėtos ir vėliau (1974 m.) išleistam rinkinyje „Šilko tinklai“.

Amerikos gyvenimo tematikai Baronas skyrė ne tik novelės, bet ir keletą romanų. Tik prieš paminint juos, gal trumpai tektų prisiminti du romanus, kuriuos autorius dar grįžo į karo ir pokario metų Lietuvą. „Vėjas lekia lyguma“ (1971) vaizdavo partizaninio karo laikotarpį ir kaip visi kiti šios tematikos romanai, parašyti išeivijoje, stokojo autentiškos patirties pamušalo. Daugiau dėmesio susilaukė romanai „Trečioji moteris“ (1966 m.). Šis romanas vaizdavo bevaikę lietuvių moterį, kuri iš nacių išgelbėjo žydų berniuką, jį įsiūnino, bet paskum jo neteko, po karo atsiradus jo tikriesiems tėvams.

Nors šis romanas ir sukirptas gan noveliškai, tačiau vis dėlto įsiai vietomis sublyga gilesniu įžvalgumu į žmogiską būti. Didelių filosofinių potekstų čia nėra. Baronas tenori priminti, kad verta būti doru žmogui, daryti gera, nors už tai ir nebus atlyginta. „Trečioji moteris“ laimėjo „Giedros“ korp. romano konkursą, ir vėliau buvo išversta ir į anglų kalbą.

Kiti trys Aloyzo Barono romanai, kaip sakėme, vaizdavo amerikietiška — lietuviška aplinką. Tai romanai apie mus, čia esančius, nors kažin ar su tikrume save sutapatinti su visais jų herojais. Gal greičiau savo kaimynus — pažįstamus, nes veidrody, kurį mums prieš akis pastato Baronas, vaizdas ne visuomet labai dailus.

Ypač tai ryšku dar 1968 m. išleistam romane „Pavasario lietus“. Čia vaizduojama pati pilkiausia emigranto butis. Barono žmogus Amerikoj jau įsikūręs, tačiau dar neradęs pagrindo ir prasmės naujose aplinkybėse. Beprasmybės kankinamas, jis parodo tamsiausią savo moralinio vėjo pusę. Už šią gėsbų, pjokų ir mergišų galeriją kritikai, žinoma, autoriaus per daug negyrė, bet skaitytojai, kaip ir visada Barono knygas, pirkė ir skaitė.

Geriau su kritikais ir dar geriau su premijų skirstytojais pavyko Baroniui romanu „Abraomas ir sūnus“ (1973). Laimėjo „Draugo“ konkursą, ir tuoj reikėjo antrosios knygos laidos. Čia pagrindinis veikėjas irgi gana beprasmiškai leidžia savo dienas Amerikoj, bet jis yra kur kas doresnis už savo tautiečius „Pavasario lietuvių“. Gal net per daug doras, per daug pilkas ir per daug užsidaręs, begyvenantis savo sūnaus ir anūkų gyvenimu. Toj knygoj, gabi pasako-

Viena akimirka iš daugelio metų bendro ir kasdienio žurnalisto darbo, kada laikraštis jau atspausdintas ir galima judėti link namų: Kazys Bradūnas, Aloyzas Baronas ir kun. Pranas Garšva. Nuotr. V. Maželis.

Aloyzas Baronas žurnalistas

BRONIUS KVIKLYS

Aloyzo Barono žurnalisto darbo pradžia siekia 1937 metus ir yra glaudžiai susijusi su jo pirmaisiais literatūriniais bandymais, nes tuo pačiu metu jis rašė ir korespondencijas bei straipsnelius. Iš savo 62 gyvenimo metų žurnalistinį darbą jis dirbo 43 metus, taigi daugiau kaip 2/3 viso gyvenimo. „Draugo“ redakcijoje man teko drauge su juo dirbti beveik 13 metų. Per tą laiką abudu labai sutartinai vilkome dienraščio paruošimo ir iš dalies jo techninių darbų našta lyg du vieno jungo jautia. Įspūdių bei atsiminimų apie velionį redaktorių būtų galima pirinti tik labai daug. Velionio Aloyzo žurnalistinį kelią yra labai ilgas, platus ir gilus, taigi ne nebandyti jo pilniai nusakyti, pasitenkindamas keletu jo veiklos bruožų šioje srityje.

Ir pati žurnalistika, kuria mes suprantame literatūrinę publicistinę veiklą žurnaluose bei laikraščiuose, yra plati ir sudėtinga sritis. Pats žurnalistas gali būti tikrai eilinis žinių rinkėjas bei įvykių kronikos fiksuotojas. Bet dažnai jis būna ir redaktorius, politikas, visuomenininkas, dienos įvykių komentatorius. Ne visada lengva žurnalistą atskirti nuo rašytojo, dailiosios literatūros kūrėjo, nors tai vis dėlto yra imanoma, ypač Aloyzo Barono atveju.

Apsčiai mūsų tautos vyrų buvo drauge žurnalistai ir valstybininkai. Išskirtinai minėtini Antanas Smetona, dr. L. Bistras, J. Purickis. JAV-bių senieji spaudos darbuotojai — dr. J. Šliūpas, dr. P. Grigaitis, L. Šimutis

damas pagrindinio veikėjo lūpomis, Baronas paliečia mūsų šeimų problemas, skuria įtikinanti „tyliosios daugumos“ lietuvių — emigranto pameklą.

Priešpaskutiniam Barono romane, „Laivai ir uostai“ (1979) išeiviai jau ne vien savo tarpe vargą vargsta, bet betarpiškai susiduria su šio krašto žmonėmis, su Amerikos gundymu elgtis praktiškai. Knygoje autorius gvildena prisitaikymo — ištikimybės dilemą, vaizduoja kiek daug vidinės energijos kainuoja — ir tėvams ir vaikams — norint neišsprukti iš lietuviškojo geto, norint neiškeisti savo vidinių vertybių ir gyvenimo patogumus.

Be paskutiniojo romano „Mirti visada suspėsi“ ir novelių knygos „Trisdešimt istorijų suaugusiems“, tapusiomis jau pomirtinėmis autoriaus knygomis, kurios tikriausiai

buvo ne tik redaktoriai, bet ir lietuviškos visuomenės vadovai. Dar daugiau žurnalistų buvo drauge ir rašytojai. Čia išskirtinai minėtini dr. V. Kudirka, J. Tumas-Vaižgantas, Adomas Jakštas. Geras rašytojas ir kartu geras žurnalistas buvo ir Aloyzas Baronas.

Tačiau nėra lengva viename asmenyje suderinti rašytojo ir žurnalisto darbą. Rašytojo kūriniai neturi būti publicistiniai, o publicistikai dažnai gali kenkti beletristiniai ataudai. Juk rašytojo temos dažniausiai nieko neturi bendro su šios dienos gyvenimu, su bėgančiomis aktualijomis. Jos nebūtinai turi būti paremtos tikrove; dažnai būna nuo dienos įvykių atitrauktos, net fantastinės. Žurnalisto temos, priešingai, turi būti imtos iš šiandienos įvykių ir turi būti tikros. Žurnalistas privalo gyvai reaguoti į kiekvieną dieną naujai išskylančius klausimus, dalyvauti dienos problemų sprendime.

Lietuviui žurnalistui, ypač dienraščio redaktoriui, dar statoma daug ir kitų sąlygų. Jis turi būti akademikas, susipažinęs su užsienio ir vidaus politika, kultūrininkas, visuomenininkas, lankyti įvairius parengimus, parodas, simpoziumus, sekti savo ir svetimą spaudą, kad galėtų vietoje ir laiku reaguoti.

Aloyzas Baronas, nors ir nebuvo pasiekęs labai aukšto akademinio išsilavinimo ir nebuvo baigęs kuros nors žurnalistikos mokyklos, jau 1954 m. pradėjo dirbti profe-

gų statistiniai duomenys tikrai įspūdiniai: 11 romanų, 8 novelių rinkiniai, 2 publicistikos knygos, 2 knygos vaikams, 3 humoristinių eilėraščių knygos.

Viso 26 knygos per maždaug 30 metų kūrybinį laikotarpį! Tai daug būtų jau ir profesionalui rašytojui, o kūrėjui, kuris rašyti tegalėjo laisvalaikio valandom, po kasdieninės duonpelnystės vargų, tai staciai neįsivaizduojama. Dar galima pridėti, kad Baronas ar tik nebus labiausiai įsvetimas kalbas verstas išeivijos rašytojas — dvi jo knygos išėjo anglų ir trys latvių kalbomis.

Kiekybė, žinoma, labai imponuojantis dalykas. Bet vien knygų skaičiumi rašytojo svoris savo literatūroje nematuojamas. Čia jau svarbiau ne kiek, o kokios. Suprantama, kad ne visos Aloyzo Barono knygos buvo literatūriniai šedevrai. Jam visų tų 26 knygų ir

sinio žurnalisto darbą „Draugo“ redakcijoje. Per 26 įtempto, be pertraukinio darbo metus jis buvo įgijęs visus gero žurnalisto privalumus. Buvo labai apsiskaitęs, atidžiai sekėdavo ne tik išeivijos, bet ir pagrindinio, okupuotosios Lietuvos valstybinę ir laisvųjų kraštų spaudą. Buvo perskaitęs beveik visus išleidžiamus dailiosios literatūros veikalus, publicistinius raštus. Lankydavo kultūrinius parengimus, vedė platų susirašinėimą su daugybe mūsų visuomenininkų bei kultūrininkų, redaktorių.

Ypač aktyvus buvo „Draugo“ dienraščio puslapių paruošimo darbe. Kiekvieną savaitę pateikdavo jam po 1-2 vedamuosius rašinius, kuriuose publicistine tvarka kėlė lietuviškojo gyvenimo aktualijas. Jo mėgiamiausios ir dažniausiai liečiamos temos buvo literatūrinis gyvenimas, Lietuvos laisvinimo klausimai, antisovietinė veikla. Nors buvo gimes ir augęs neretingo padienio darbininko šeimoje ir ilgą laiką labai skurdžiai gyveno, taigi, anot bolševikų, „geros socialinės kilmės“, sovietinio režimo nemėgo, neapkentė ir iki paskutinio gyvenimo atodūsis su juo kovojo. Literatūriniais klausimais rašė „Drauge“, jo kultūriniam priede, „Ateityje“, „Aiduose“ ir kai kur kitur.

Redakciniame darbe kiekvieną dieną jam tekdavo daug laiko skirti žinių rinkimui, atsistų korespondencijų taisymui, iliustracijų bei jų parašų paruošimui. Būdavo dienų, ypač vasaros metu, kai trūkdavo žinių iš lietuviško

gų statistiniai duomenys tikrai įspūdiniai: 11 romanų, 8 novelių rinkiniai, 2 publicistikos knygos, 2 knygos vaikams, 3 humoristinių eilėraščių knygos.

Viso 26 knygos per maždaug 30 metų kūrybinį laikotarpį! Tai daug būtų jau ir profesionalui rašytojui, o kūrėjui, kuris rašyti tegalėjo laisvalaikio valandom, po kasdieninės duonpelnystės vargų, tai staciai neįsivaizduojama. Dar galima pridėti, kad Baronas ar tik nebus labiausiai įsvetimas kalbas verstas išeivijos rašytojas — dvi jo knygos išėjo anglų ir trys latvių kalbomis.

Kiekybė, žinoma, labai imponuojantis dalykas. Bet vien knygų skaičiumi rašytojo svoris savo literatūroje nematuojamas. Čia jau svarbiau ne kiek, o kokios. Suprantama, kad ne visos Aloyzo Barono knygos buvo literatūriniai šedevrai. Jam visų tų 26 knygų ir

Kas lietuviškai knygai neleistų numirti

Atsimenu, kadaise susidomėjęs perskaityti didžiulį Vinco Kazoko (Pradalės IX knygoje) straipsnį ir gal kiek mažesnę Algirdo Titauo Antanaičio (Akiračiuose) pasisakymą dėl lietuviškos knygos leidybos. Abu šaukė, kad reikia gelbėti knygą, neleisti leidykloms numirti.

Tada buvau ir aš parašęs savo pasiūlymą, atsiliepdamas į gerasirdžių idealistų pasisakymus. Tačiau pagalvojau, kad mano toks rašymas yra tuščias darbas, ir niekur nepasiūniau tos savo nuomonės. O sakiau, kad jeigu tie idealistai patys galėtų, kaip kadaise Jurgis Bielinis po Lietuvą, pasikrovę po vežimėlių knygų, vienas pavažinėti po savo Sydnėjų, o kitas po Chicago, vis sustodami ties lietuvių kiemais, tai tikiu, kad jiems pasisektų — pardardėtų vakarėnams tuščioms vežėčiomis, pinigines prisivarę dolerių, ir už tą žygį iš komisio gal pajėgtų nusipirkti per dieną nusistūkėnusiems savo arklukams pašaro... Taip, sakiau, tik toksai važinėjimas ar vaikščiojimas pakiemais gal ir padėtų knygai pasklisti, bet ne įrodinėjimai, tegu ir labai gražūs.

Taip tvirtinti turėjau ir konkretų pavyzdį, ką gali rūpestingas platintojas. Dabar man naują pavyzdį pakio anglišką laikraštį, kuris

parašė apie dabar jau astuntą savo romaną išleidžiantį Fieldą Unwiną, gyvenantį Anglijos Kembridže.

Jis buvo 60 m. amžiaus, kai parašė pirmąjį romaną. Perspausdino tą jo kūrinį vietinis laikraštis, ir žinomoji Methuen leidykla sutiko išleisti bet tik po dvejų metų. Unwinas buvo pasiryžęs parašyti kasmet po romaną, dėl to jam buvo nepriimtina leidyklos sąlyga. Jis pats užsakė atspausdinti 10,000 egz. Spaustuvininkai juokėsi, girdi, bus gerai, jei 200 išplatins. O jis siūlė miesto knygynams, pats ėjo pakiemais ir išpardavė visus iki vieno egzemplioriaus.

Per septynetą metų jis ištikro parašė, atspausdino ir išplatino septynis romanus. Jis vis įsitaisydavo įdomų darbą, tad ir medžiagos turėdavo geros. Dabar jis jau penkiamis, tai turi teisę nemokamai važinėti autobusais 25 mylių spinduliu. Dar vis išplatina kiekvienos knygos iki 4,000 egz.

Žinoma, mano sydnėjškiekis ir čikagiškis bičiuliai vieną po tiek nepajėgtų išplatinti. O kai tik lietuvių subūrusių miestų yra daug, jeigu kiekvienam jų būtų po idealistą, apie knygos mirtį gal ir nebereiktų kalbėti. Bet pagimdyk tu, žmogau, tų idealistų!

B. Kazimieraitis

gyvenimo. Redaktoriams tekdavo patiems jų pasieškoti. Ir Aloyzas Baronas čia būdavo pakankamai išradingas, sugebėdams kartais iš menko faktelio sukurti naudingą informaciją.

Daug laiko tekdavo skirti ir techniškiems dienraščio paruošimo bei laužymo, iš dalies spaustuvės darbams. Ir čia jis buvo sumanus, greitas, pakankamai atidus. Be to, visur ir visada punktualus. Gerai prisimenu dienas, kada jis jau smarkokai sirgdamas, paskutiniomis gyvenimo metais punktualiai atvykdavo į redakciją. Net ir tada, kai karo metais sužeista koja atsisakė davo jam tarnauti ir kai normaliose aplinkybėse toks ligonis turėjo būti jeigu ne ligoninėje, tai namie, velionis Aloyzas punktualiai atvykdavo į redakciją, kartais net sunkiai laiptais užlipdamas į antrąjį aukštą.

Atskirai tenka minėti Aloyzą kaip humoristą. Humoro negalima išmokti — humoristui reikia gimti. Ir jis buvo juo gimes. Gal per visą šimtmečio ketvirtį jis „Drauge“ vedė humorą — „Spyglių ir dyglių“ skyrių, dažniausiai pats vienas jį prirašydamas.

nereikėjo tapti pripažintu rašytoju. Jei jis nebūtų parašęs „Debesys plaukia pažemui“, „Mėnesiena“ ir „Sodas už horizonto“ — vis tiek būtų jėgas mūsų literatūron kaip svarus, rimtas prozininkas. Bet, antra vertus, ir kitos jo knygos ne liko bevertės. Jos praturtino mūsų literatūrą, duodamos ryškius portretus benamių, besiblaškantių pokario jaunolių, nutapę platią panoramą beklaidžiojančios lietuvių išeivijos Amerikoj. O tai atlikdamas, jis atvėrė durų plyšėlį ir į vidines žmogaus paslaptis. Už tai A. Baronas lieka gyvas ir mūsų atmintyje, ir mūsų literatūroje.

(Paskaita, K. Keblio skaitytą rašytojo Aloyzo Barono mirties metinių minėjime — akademijoje, Jaunimo centre, Chicago, 8 m. lapkričio mėn. 21 d. Minėjimą rengė Lietuvių Fronto Bičiulių Chicago sambūris).

Jo humoras buvo labai švelnus, apgalvotas. Jis kaip sugebėjo pasijuokti iš mūsų blogybių, neižėsdamas bet kurio asmens. Ir tik retas humoro eilučių paliestasis užsisgaudavo. Tačiau per visą ilgą redagavimo laiką nei humoro skyriaus redaktoriui, nei dienraščio leidėjams nebuvo teisme iškelta nė viena byla.

A. Barono humanistinės eilės, išleistos atskirais leidiniais, turi išliekamosios literatūrinės vertės. Iš jo parašytų feljetonų, jeigu jie būtų į vieną vietą surinkti, dar būtų galima sudaryti ir išleisti neponą išliekamų raštų tomą. Tas pats ir su vedamaisiais bei literatūriniais rašiniais. Ir iš jų, padarius griežtą atranką, susidarytų neblogų ir nesensancinių raštų knyga.

Išskirtinai minėtini jo publicistiniai rašiniai apie lietuvių partizanus ir jų šaukdu likimą. Šia tema jis parašė ir keletą romanų bei novelių rinkinių.

Baigdamas savo neįsiamą ir tikrai pripuolamą ką kurių darbų įvertinimą, noriu pastebėti, kad velionis A. Baronas, dirbdamas žurnalistinį darbą, visą laiką sielojosi tikrai Lietuvos ir lietuvių reikalais. Jis visur ir visada stengėsi iškelti mūsų nelaimingos tautos bei tautiečių kančias, parodyti saviems ir svetimams okupantų žiaurumą, mūsų laisvės kovotojų karžygiskumą ir tautos būdelių žiaurumą. Jis visą laiką tikėjo, kad Lietuva vėl bus laisva bei nepriklausoma ir kai kuriuose raštuose jau vaizdavo atkurtos nepriklausomos Lietuvos gyvenimą, išeivio į gimtąją žemę sugrįžimą.

Skaudus likimas nelaukė Aloyzui savo akimis išleisti Lietuvos laisvės dienų. Tačiau jis paliko mums ir ateities Lietuvai be galo didelį literatūrinį bei publicistinį palikimą, kurio ir ateinančios kartos nepapirs.

(Žodis, Br. Kviklio ir Aloyzo Barono mirties metinių minėjime, Jaunimo centre, Chicagoje, 1981 m. lapkričio 21 d.).

Medicina IV Mokslo ir Kūrybos simpoziume

PLGS-gos delegatai simpoziumo organizaciniam komitete buvo Gediminas Balukas ir Domas Giedraitis. Medicinos mokslinė programai organizuoti buvo paminėjęs dr. Rimgaudas Nemickas, kardiologas, Loyolos u-to ted profesorius ir Illinois Masonic Medical Center širdies ligų skyriaus direktorius.

Medicinos programa buvo suorganizuota ne vienai temai nagrinėti, bet buvo įvairi, pagal autotipus ir jų dirbamus darbus savo specialybėje.

Medicinos paskaitos buvo suskaidytos į 4 sesijas ir jos vyko ketvirtadienį ir penktadienį (lapkričio 26-27 d.), viso buvo skaityta 11 paskaitų. Be to, dar buvo stomatologijos sesija, kuri vyko penktadienį tuo pačiu laiku, kaip medicinos paskaitos. Stomatologijos sesijai vadovavo Nijolė Remeikienė, University of Illinois profesorė. Šioje sesijoje buvo skaitytos 6 paskaitos. Prie medicinos buvo priskirta dar ir biologijos sesija, kaip gamtos mokslų saka. Šioje sesijoje vyko šeštadienį (lapkričio 28 d.) skaitytos 5 paskaitos, sesijai vadovavo Jonas B. Genys, Marylando u-to profesorius. Fizinio auklėjimo nereikėtų priskirti prie medicinos srities, nors paskaita, kurią skaitydavo dr. F. Kaunas.

MEDICINOS paskaitos vyko lietuvių kalba. Tai didelis laimėjimas, nes medicinos mokslai daro labai pažangą ir terminologija šioje srityje gana sunki, ypač jauniems. Paskaitos vyko mažoje saleje, nors klausytojų buvo tik nuo 30 iki 64 žmonių. Penktadienį vietos gydytojams buvo darbo diena, gal todėl jų mažiau ir atsilankė. Dr. Nemicko pakviesti paskaitininkai buvo gerai sugrupuoti ir galėjo pateikti daugelį gydytojų ir kitų, besidomintų medicinos mokslu. Priemonės vaizdinei demonstracijai buvo patenkinamos.

Audrius Pliošys, beabėgių reabilitacijos specialistas, pediatrinę neurologiją, skaitė apie kėrimus ir smegenų gelmę (gelligę). Pakankamai gera lietuviška taršana jis nurodė, kaip surado ryšį tarp naujagimio gelmės ir kūno svorio sumažėjimo. Originaliais tyrimais nurodė, kaip nustatyti saugų bilirubino kiekį kraujyje ir kada daryti visuotinę kraujo transfuziją. Audrius buvo naujas dalyvis šiame simpoziume ir pasirodė, kaip rimtai besigilijantis savo specialybėje. Jis yra tikrai ir menininkas dalyvaujančiose parodose.

Arvydas Vanagūnas, gastroenterologas, jau žinomas moksleivių susirinkimų paskaitininkas, kalbėjo apie pagerintus paslėptų kraujo tyrimus ir jų tikslingumą. Nors tai buvo apžvalginė paskaita, tačiau gerai pailiustruota savo paties patyrimų duomenimis, kas paskaitai teikė originalų toną. Vanagūnas gerai valdė lietuvių ir anglų kalbas, neturėjo jokių problemų terminologijoje.

Mindaugas Vyantas, dažnai girdamas gydytojų susirinkimuose, jau pažengęs tyrimuose ir retai būna stiklakūnio naujoji chirurgija, skaitė apie naujausias akies ligų diagnozes ir gydymo metodus. Nauja lietuviška terminologija vartojo vykusiai. Metodškai aptarė lęšių praeitį ir vėliausius mikroskopinius akies dugno chirurginius būdus, paremtus paties patyrimu.

Jonas Sidrys, naujas akių ligų specialistas, kalbėjo apie ragenos ir lęšio ligas, duodamas patarimų iš savo patyrimo, naujų spaudai paruoštų darbų. Leonas Beheris, patalogas, skaitė paskaitą apie specialią celę, randama leukemijoj. Plaukuotai celi

nustatyti leukemijos susirgimui naudojo tris metodus ir rado, kad tokiose susirgimuose sukeliamas vaskulitas su aneurizmu. Rimgaudas Nemickas, autoritetingai kalbėjo apie ankstyvą širdies raumens revaskularizaciją nepastovioj anginoj. Panaudodamas savo duomenis, aiškino sunkiai suprantamą sindromą prieš išstikant širdies priepuolius. Nesuvaldinėjamiems pacientams patarė įvesti balioną į aortą, prieš darant širdies kateterizaciją, o širdies raumens revaskularizaciją daryti, tik pašalinus angiozinius simptomus. Gerai skambėjo jo naudojami nauji lietuviški mediciniški terminai.

Eugenijus Giedgaudas, iškilius radiologijos profesorius, jau žinomas ir už JAV ribų, kalbėjo lietuviškai, palikdamas terminologiją lotyniškai. Plačiai apžvelgė radiologijos pažangą ir interakcinę radiologiją. Dalinosi savo ilgą metų patyrimu, pademonstravo savo kai kuriuos interakcinius darbus ne tik skaidrėmis, bet ir savo gamintu filmu. Per odą įvesti instrumentai su fluoroskopijos pagalba atlieka tai, ką atliktų laike sunkios operacijos. Kalbėjo ir apie angioplastiją, pašalinant arterijų susiaurėjimus ar užsikimšimus be operacijos atrinktiems pacientams.

Jonas Daugirdas, sklandžiai kalbėjo apie šunies ultrafiltracijos kraujo apytaką. Tai sudėtingi laboratoriniai tyrimai, originaliai Daugirdo panaudoti, apie kuriuos jis jau kalbėjo Paryžiu ir kitur tarptautiniuose suvažiavimuose. Puikiai naudoja anglų ir lietuvių kalbas, sklandžiai naudoja lietuvišką terminologiją.

Daina Variakojis, pasidalino vaikų leukemijos naujausiais pasiekimais. Perdavė daug ir idėjų medžiagos. Jonas Valaitis, irgi patalogas, dažnai kalbėjo gydytojams savo srities temomis, kalbėjo apie elektroninio mikroskopo pagalbą inkstų biopsijoj. Tai apžvalginė paskaita, kartu susumuojant ir savo atliktų darbų rezultatus. Nurodė, kiek daug pasiekta elektroninio mikroskopo pagalba ir kuria kryptimi eina naujausi šio metodo tyrimai.

Tomas Kisieliū, kalbėjo apie naujausius krūties vėžio gydymo būdus. Tai apžvalginė paskaita, palyginant skirtingų gydymo būdų rezultatus. Onkologijos srities terminologija nesudarė jam sunkumų.

STOMATOLOGIJOS sekcijai vadovavo ir paskaitininkus pakvietė Nijolė Remeikienė, Illinois u-to profesorė. Visi kalbėjo lietuviškai, pasinaudodami skaidrėmis. Visos paskaitos buvo gana aukšto lygio ir informatyvios. Ankstyvesniuose simpoziumuose šios sesijos nebuvo. Susidomėjimas buvo gana didelis. Gaila tik, kad sutapo su medicinos sesija. Be Remeikienės, dar čia paskaitas skaitė Grace B. Austin, Aransas Vaitiekaitis, Elena Liatukas, Marija Vaitiekaitis ir Lina Kriaučiūnaitė-Tharp.

BIOLOGIJOS sesijai vadovavo Jonas Genys, Maryland u-to profesorius. Jis skaitė paskaitą apie polyploidų indukciją, dvigubinant chromozomų skaičių. Buvo apžvelgta gana sena literatūra, net nuo 1937 metų. Paminėjo ir savo tyrimus, naudojant kolticiną. Aptarė gaunamus rezultatus, bandant išvystyti naujas atsparias atmainas.

Dar kalbėjo Teresė Balčiūnas apie gintarą, jo įvertinimą ir imitacijų atpažinimą. Gražiai apibūdino gintaro savybes, tačiau buvo pasigesta cheminės analizės ir mokslinio gintaro amžiaus nustatymo. Buvo pademonstruotas gintaro rinkinys, gausus labai retais eksponatais.

Birutė Saldukas, kalbėjo apie naftos turtus Lietuvoje. Tai buvo daugiau informacinė medžiaga, žvelgiant į turimus duomenis. Atkreiptinas dėmesys į Edmundą A. Arbą, kuris aiškino analizę bestuburių nervų sistemos elgsenos pagrindų. Buvo vaizdžiai atpasakoti tyrimai ir jų eiga, nagrinėjo elektrinių nervų ląstelių pulsavimą. Tema buvo sunki, bet nagrinėjime nepasimetė. Gerai valdė lietuvių kalbą.

Paskutinis kalbėtojas Tomas Židraitis svarstė transformacinę evoliucijos definiciją. Apžvelgė planetas ir žemę, priėjo prie biologijos ir dėsnių gyvybės atsiradimo teorijas bei nagrinėjo, ar transformacinę evoliucijos definicija yra pagrįsta faktais.

Išvados. Medicinos programa suorganizuota įvairi, nors negausi, nepalyginama su inžinierių ar kitų sričių savo gausumu. Savo įvairumu galėjo patenkinti ir patraukti daugelį gydytojų. Gal reikėjo programą anksčiau paskelbti, kad iš anksto būtų galima atsipalaiduoti nuo darbų. Pasigedau bent vieno simpoziumo, pvz. apie lietuvių tautos prieauglį, okupacinę sveikatos apsaugą ar kita populiarese tema, per kurią būtų galimas sueiti į geresnį kontaktą su visuomene, kaip ir įvyko kituose bendruose šio Mokslo ir Kūrybos susibūrimo simpoziumuose.

Chicago ir apylinkėse gyvena ir dirba arti 300 lietuvių gydytojų. Medicinos ir kitose paskaitose jų sukaiciau tik iki 20. Vietiniai gydytojai visiškai nesidomėjo simpoziumu. Buvo keletas iš toliau atvažiavusių, iš Clevelando, Akrono, o su paskaitomis net iš Minesotos. Kokios tokio reiškinio priežastys? Šiais metais gydytojai jau turėjo savo dviemėtinį suvažiavimą Chicagoje su gana plačia moksline programa. Žiemą buvo suorganizuota klinikinė konferencija kalnuose. Simpoziumo programai nebuvo parūpinti kreditai, kurių gydytojai turi per metus surinkti apie 50. Gydytojų inaišas, ir kaip dalininku, ruošiant simpoziumą, vis dėlto turėtų būti aktyvesnis ir didesnis. Apie tai turės pagalvoti V-jo simpoziumo rengėjai.

Aplamai reikia laikyti šį ketvirtąjį Mokslo ir Kūrybos simpoziumą gerai pavykusiu. Jautėsi jėga, kuri galėjo pajudinti ir didžiausią pesimistą, galvojantį, kad lietuvių ir lietuviškoji kultūra išvijoje nyksta. Kazys Ambrozaitis

apie gintarą, jo įvertinimą ir imitacijų atpažinimą. Gražiai apibūdino gintaro savybes, tačiau buvo pasigesta cheminės analizės ir mokslinio gintaro amžiaus nustatymo. Buvo pademonstruotas gintaro rinkinys, gausus labai retais eksponatais.

Birutė Saldukas, kalbėjo apie naftos turtus Lietuvoje. Tai buvo daugiau informacinė medžiaga, žvelgiant į turimus duomenis. Atkreiptinas dėmesys į Edmundą A. Arbą, kuris aiškino analizę bestuburių nervų sistemos elgsenos pagrindų. Buvo vaizdžiai atpasakoti tyrimai ir jų eiga, nagrinėjo elektrinių nervų ląstelių pulsavimą. Tema buvo sunki, bet nagrinėjime nepasimetė. Gerai valdė lietuvių kalbą.

Paskutinis kalbėtojas Tomas Židraitis svarstė transformacinę evoliucijos definiciją. Apžvelgė planetas ir žemę, priėjo prie biologijos ir dėsnių gyvybės atsiradimo teorijas bei nagrinėjo, ar transformacinę evoliucijos definicija yra pagrįsta faktais.

Išvados. Medicinos programa suorganizuota įvairi, nors negausi, nepalyginama su inžinierių ar kitų sričių savo gausumu. Savo įvairumu galėjo patenkinti ir patraukti daugelį gydytojų. Gal reikėjo programą anksčiau paskelbti, kad iš anksto būtų galima atsipalaiduoti nuo darbų. Pasigedau bent vieno simpoziumo, pvz. apie lietuvių tautos prieauglį, okupacinę sveikatos apsaugą ar kita populiarese tema, per kurią būtų galimas sueiti į geresnį kontaktą su visuomene, kaip ir įvyko kituose bendruose šio Mokslo ir Kūrybos susibūrimo simpoziumuose.

Chicago ir apylinkėse gyvena ir dirba arti 300 lietuvių gydytojų. Medicinos ir kitose paskaitose jų sukaiciau tik iki 20. Vietiniai gydytojai visiškai nesidomėjo simpoziumu. Buvo keletas iš toliau atvažiavusių, iš Clevelando, Akrono, o su paskaitomis net iš Minesotos. Kokios tokio reiškinio priežastys? Šiais metais gydytojai jau turėjo savo dviemėtinį suvažiavimą Chicagoje su gana plačia moksline programa. Žiemą buvo suorganizuota klinikinė konferencija kalnuose. Simpoziumo programai nebuvo parūpinti kreditai, kurių gydytojai turi per metus surinkti apie 50. Gydytojų inaišas, ir kaip dalininku, ruošiant simpoziumą, vis dėlto turėtų būti aktyvesnis ir didesnis. Apie tai turės pagalvoti V-jo simpoziumo rengėjai.

Aplamai reikia laikyti šį ketvirtąjį Mokslo ir Kūrybos simpoziumą gerai pavykusiu. Jautėsi jėga, kuri galėjo pajudinti ir didžiausią pesimistą, galvojantį, kad lietuvių ir lietuviškoji kultūra išvijoje nyksta. Kazys Ambrozaitis

Chicago ir apylinkėse gyvena ir dirba arti 300 lietuvių gydytojų. Medicinos ir kitose paskaitose jų sukaiciau tik iki 20. Vietiniai gydytojai visiškai nesidomėjo simpoziumu. Buvo keletas iš toliau atvažiavusių, iš Clevelando, Akrono, o su paskaitomis net iš Minesotos. Kokios tokio reiškinio priežastys? Šiais metais gydytojai jau turėjo savo dviemėtinį suvažiavimą Chicagoje su gana plačia moksline programa. Žiemą buvo suorganizuota klinikinė konferencija kalnuose. Simpoziumo programai nebuvo parūpinti kreditai, kurių gydytojai turi per metus surinkti apie 50. Gydytojų inaišas, ir kaip dalininku, ruošiant simpoziumą, vis dėlto turėtų būti aktyvesnis ir didesnis. Apie tai turės pagalvoti V-jo simpoziumo rengėjai.

Aplamai reikia laikyti šį ketvirtąjį Mokslo ir Kūrybos simpoziumą gerai pavykusiu. Jautėsi jėga, kuri galėjo pajudinti ir didžiausią pesimistą, galvojantį, kad lietuvių ir lietuviškoji kultūra išvijoje nyksta. Kazys Ambrozaitis

Ir dosni, ir kūrybinga

Pianistė Raimonda Apeikytė Los Angeles lietuvių ir lietuvių tarpe turi gausų gerbėjų būrį. Todėl ji jos koncertą gruodžio 12 d. susirinko daug klausytojų. O tai tikrai džiuginantis faktas, žinant, kaip liesai atrodė salė per praėjusių šeštadienių renginius.

R. Apeikytės reikšmę lietuvių kolonijai gan tiksliai apibūdino prelatas Jonas Kučingis: „Tai menininkė, kuri savo Dievo jai duotą talentą taip dosniai dalijasi su visais ir visomis progomis“. Tiesiog neįsivaizduojų, ką be Raimondos darytų vietiniai ar gastroliuojantys solistai. Jos fortepijono palyda yra visuomet nuoširdi, skoningai nuianuota ir daugeliu atvejų palaiškanti vokalistų pusiausvyrą.

Bet ar tas akompaniatoriškas dosnumas „su visais ir visomis progomis“ yra naudingas pianistės interpretacijai menui? Ar „vergamimas“ kitų pasirinktam repertuariui neapdailina subtilaus jausmo savo mėgiamų kompozitorių muzikai?

Sitaip galvojau, išklausęs Raimondos paskambintus W. A. Mozarto Fantazijos ir sonatos Nr. 18, do minor. Technika be priekaištų lanksti. Frazavimas vietomis švarus švaru-

Poetas Maironis, nuo kurio gimimo šiemet lapkričio 2 d. sueina 120 metų ir nuo poeto mirties birželio 22 d. sueina 50 metų. Sukakčių proga šių metų Pozijos dienų Chicagoje pirmoji diena (gegužės 28 d.) skirta Maironiui; paskaita apie Maironį ir jo kūrybą skaitys poetas Bernardas Brazdžionis, o Maironio poezijos ir dainų rečitali atliks Elena Blandytė.

MAIRONIS

POEZIJA

Išvydau ją, kai vakarinė
Žvaigždė skaisčiai dangaus mirgėjo,
O marių erdvė begalinė
Nuo pilno mėnesio tviskėjo.

Gamtos ramumo ir svajonės
Zemioj nedrumstė dvelkimas;
Ramyri ilgesio vargo žmonės,
Padangiais skrido seravimas.

Išvydau ją ant marių krašto;
Skrustai, kaip marmuras, išbalę;
Iš jos akių skaisčiai be rašto
Tylaus ilgėjimosi begalę.

Gamtos ramumas neramino
Jos iškentėjusios krūtinės;
Nuo žemės ašarų vadino
Sesutę žvaigždės sidabrinės.

Iš lūpų skundo negirdėjau,
Tiktai jautčiau jos širdį baugią
Ir netikėtai pamylėjau
Našlytės mano liūdną draugę.

O ji, padavusi man lyrą,
Iš tų užburta vedė šalį,
Kur takas ašaromis byra,
Kuriovi retai kas eiti gali.

Gražiųbių paslaptis nurodžius,
Ji širdį man jausmingai gvildė;
Jai stebuklingus davė žodžius
Ir ausį dainomis pripildė.

Gražus regėjimas prapuolė,
Ir kraujas gyslose sustingo...
O vis negal širdis varguolė
Užmiršti veido paslaptingo.

1909

NUO BIRUTĖS KALNO

Išsisipus plačiai vakarų vilnimis,
Man krūtinę užliek savo šalta banga
Ar tą galią suteik, ko ta trokšta širdis.
Taip galingai išreikšt, kaip ir tu, Baltija!

tėlis. Vis dėlto visas dalykas išėjo prislopintas, mano diletantiška išmone sveriant, be Mozartui įprasto žėrinčio lengvumo. Kur kas įtaigiau tapo atlikta F. Chopino Bala-dė, opus 23, sol minor. Šį dalyką pianistė yra skambinusi pasirodymuose anksčiau. Ji moka išgauti dainingą grožį iš tyliųjų sielos stygų, iš amžino liūdesio.

Su panašiu melancholišku susitelkimu buvo atlikta E. Granados siutos „Goyescas“ (doma y el ruiseñor“ (Rauda arba gražuolė ir lakštingala). Įdomu pasekti, kaip šiame kūrinys ilgesingas nuotaikas apgaubia žaismingas lakš-

tingalos trėlis. Man regis, kad Raimonda itin linksta prie dramatiško, audringo pasisakymo, romantiškai sparnuotos improvizacijos. Stai latvių kompozitoriaus Janis Medins keturių parinktų dainų ciklas kaip tik ir buvo sklindas improvizacinio polekio, su paslaptinga gilaus išgyvenimo potekste.

Koncerto pabaigoje nuska-bėjo gerai įvaldytas F. Liszto Mefistofelio valsas Nr. 1, opus 110. Čia pianistė parodė sugė-gražiausioji dalis „Quejas o la maja y el ruiseñor“ (Rauda arba gražuolė ir lakštingala). Įdomu pasekti, kaip šiame kūrinys ilgesingas nuotaikas apgaubia žaismingas lakš-

pagrojo Giedros Gudauskienės „Žemės drebėjimą“. Atseit, su katastrofos vaizdu tapo užsklęstas koncertas.

Žvilgtelėjime į Raimondos kompozicijas, atliktas antroje dalyje. Giesmė „Atleisk man, Viešpatie“ (Vincas Kazoka žodžiai) padainavo bosas Rimtautas Dabšys. Įspūdis nekoks. Dainininkas vos vos ištempė jam pavestą pareigą.

Kas kita su Putino lyriškuoju „Romansu“, pradij-ginusiu malonia melodija. Atli-ko Birutė Dabšienė. Jeigu solistė dainuotų su šiek tiek aiškesne dikcija ir su atviru žvilgsniu į klausytojus, o ne į atokius skliautus, romansas būtų nuskambėjęs dar gražiau.

Po to Birutė atliko Raimondos „Motiną“ (B. Brazdžionio žodžiai). Tonacija ir stiliumi pastaroji daina lyg ir šliejasi prie B. Budriūno „Šauksmo“, (skirto motinai).

R. Apeikytės kūrinys fortepi-jonui „Fantazija“ yra perdem įvairus nuotaikomis ir spal-vomis. Pinasi lyriniai ir dramatiniai pradai. Jų sankry-žoje išryškėja jaunos kompo-zitorės sielos paveiklumas: subti-lūs šopeniškas susimąstymas rungiasi su veržliu, į audras pasinėšusiu temperamentu. Kol kas Raimondos interpre-tacijose bei kūryboje persvara turi audringoji pusė.

Pr. V.

Kaip ilgėjaus tavęs, begaline, plati!
Ir kaip tavo išgirst paslaptinių balsų
Aš geidžiu, tu pati vien suprasti gali,
Nes per amžius placių nenutildai bangų!

Liūdna man! Gal ir tau? O kodėl, nežinau;
Vien tik vėtrų prašau, kad užkautų smarkiau:
Užmiršimo ramaus ir tarp jų nematau,
Betgi trokštu sau marių prie šono arčiau.

Trokštu draugo arčiau: juo tikėti galiu;
Jis, kaip audra, nujaus mano sielos skausmus;
Paslapties neišduos savo veidu tamsiu
Ir per amžius paliks, kaip ir aš, neramus.

1895

NEBEUŽTVENKSI UPĖS

Nebeužtvenkisi upės bėgimo,
Norint sau eitį ji pamažu;
Nesulaikysi naujo klimo,
Nors ji pasveikinti tau ir baisu.

Naujos idėjos — darbas ne vaiko:
Užtvenkto mato audrų žaibus!
Nesustabdysi bėgančio laiko:
Vaikas tik trukdo amžių darbus.

Vyrai lietuviai, auštančią dieną
Mūsų nors sūnūs visgi išvys!
Griaukime amžiais užverstą sieną,
Norint gailėtus jos beprotys!

Amžiais pavergta kelias tėvynė;
Jos atgimimą jaučia dvasia.
Ginkim, ką mūsų proseniai gynė!
Žadinkim brolius meile drasia!

Ginkime kalbą, žemę, jos būdą!
Stokim į darbą, kaip milžinai!
Laimina Dievas sėjamą grūdą,
Laimina vaisių: gema šimtai.

Kas vakarykščio sapno ieškotų,
Tam labai naktį galim užtraukti;
Svetimą rūbą kas dar nešiotų,
Tam nusibostų galo belaukt.

1895

TAIP NIEKAS TAVĖS NEMYLĖS

Jau niekas tavęs taip giliai nemylės,
Kaip tavio nuliūdęs poeta!
Ar kas ir kančių tiek pakelti galės
Tiktai dėl tavęs, numylėta?

Kiek ašarų jam išriedėjo griauzdžių,
Kiekysk, kaip žvaigždė sidabrinė,
Per kiauras naktis nesumerkė akių,
Kai uždegi jauną krūtinę!

Kas suteikė tau, numylėta, graži!
Tą įstabią, slaptąją galią,
Kurioje daugias jojo dvasią neši;
Vėl dega jam norai atšalę!

Daug žemės puikių ir gražių dukterų
Jo širdį pavergti norėjo:
Dėl dainų — žiedų, dėl eilių įkvėptų
Ir auksą, ir vardą žadėjo.

Tau puikūs pečių neapsupo šilkai,
Tu proto netemdai gražybė, —
O tu tik viena širdies raktą radai
Skaisčia savo skausmo gilybė!

Bet jam tos negaila jaunystės giedros,
Kad skausmo širdis nesuprasto;
Nes veidu žydros užtekėjai aušros,
Ir naują pasaulį jis mato.

Tada tai jo gema pirmoji giesmė,
Liūdnesnė už girių ošimą,
Nes švieti jaunam, kaip aukštybių žvaigždė,
Ir šventą neši įkvėpimą.

Pasklido giesmė po tą šalį toli,
Kur Nemuno vandenys bėga;
Pažino tave ir pamilo visi:
Ir rūmai, ir sodžių sėrmėga.

Poetams kitiems numylėta ranka
Iš laurų vainiką nupynė,
Tu ji nors atmint ar atminai kada?
Tu, jo numylėta t e v y n e!

1892

Trie daktarai Mokslo ir kūrybos simpoziumo pertraukų metu Jaunimo centro kavinėje, Chicago. Iš kairės į dešinę: dr. V. Saulys, „Medicinos“ žurnalų redaktorius; dr. A. Razma, Lietuvių Dienų 1983 metais organizatorius, ir dr. K. Ambrozaitis, III Mokslo ir Kūrybos simpoziumo organizacinio komiteto pirmininkas.

Nuotr. P. Maletos

Meninė tikrovė šokyje

Gaivus vėjas pasitinka artėjantį prie elegantiškų Sydney operos rūmų. Balzganai rūmų sparnai šauna ryškiu lanku dangaus mėlynėn. Ap linkui — uosto žalsvi vandens, grakščios įlankos, saulėti tolimi priemiesčiai.

Aukšta laiptų simfonija eilėmis užbėga net ligi horizonto. Nuolatinis, spalvingas žmonių srautas. Galėtų tai būt rudens ar pavasario sezonas — kai ilgiems mėnesiams atsiveria puošnios koncertų salės, Operos ir Dramos teatrai, šimtai mažesnių salių. Degasi šviesomis aukštos rūmų salės.

Labai populiarius yra Australijos Baletu sezonas — tai gal stipriausiai reprezentuojanti šį kraštą meninė jėga, turinti ryškų, savitą stilių, platų, turtingą repertuarą (klasiško ir modernaus šokio). Pasaulinio garso choreografo yra sukūrę apšviesti pirmieji baletų šiai jaunai, spontaniškumui, šviežumui pagaunant čiai žiūrovus baletu grupę.

Originalia, savita interpretacija ryškiai išsiskiria iš šios grupės lietuvių šokėjas Juozas Janušaitis. Aukštas, gražiai nuaugęs, stiprių veido bruožų, ypač įtikinantis dramatiškos rolės, Janušaitis yra sukūręs nemažai išskirtinių rolių. Baletu studijas pradėjęs pas Madamę Babichevą Adelaidėje (6 metų), gauna stipendiją tolimiesiems studijoms ir priimamas į Australijos aukštąsias baletu mokyklą Melbourne. Studentai čia patenka tik didelės atrankos keliu. Po dvejų metų intensyvaus darbo šioje baletu mokykloje, kur šalia reguliarių klasiško šokio klasių yra ir muzikos, dramos, baletu istorijos priemonės klasių, ir vėl atrankos keliu (iš 40-ies studentų tik keletas gabiausių) Janušaitis patenka į Australijos Baletą.

Pomėgis šokiui — judesiai pradėjo formuotis jau labai ankstyvoje vaikystėje, kai Juozas valandas praleisdavo plastikos — išraiškos šokio studijose, motinos vadovaujamoje. Gražus — ritmingas judesio plaukimas — taip pat traukė akis ir, atrodo, taip lengvai, be pastangų, beveik spontaniškai išgaunamas — pirmieji vaiko išpuoliai. Tad labai nustebo (ir net nusivylęs), kad fiziniai toks varginantis yra šokio kelias, kai jau pats pradėjęs pirmuosius žingsnius ir pajutęs kietą discipliną klasiško šokio studijoje. Kitas — giliai dramatiškas vaizdas palikęs mažamečio atmintyje — degantys naktys pirmieji tėvų statytieji mediniai namai gražiajame Mt. Gambier mieste, Pietų Australijoje. Miesto apylinkėse žavėjo labai mėlyni ežerai, aukšti pušynai, upė, kur važiuodavo unguriauti, ir dramatiškai grasinantis vulkanas, nors ir seniai jau užgesęs.

Malonu pastebėti, kad Juozas Janušaitis gražiai kalba lietuviškai ir mokosi šiuo metu modernios graikų kalbos. Kalba vokiškai, šiek tiek latviškai ir rusiškai.

Janušaitis individualus stilius išryškėja dramatiškose ir lyriškose rolėse ir vėlesniuose laiku — charakterio rolėse. Puikiai apvaldyta technika, gražiai išjausta, interpretuota rolė, muzikalumas — išsiskiria Juozą iš būrio šokėjų. Australijos Baletu Janušaitis šoka jau 15 metų. Pažymėtina, kad Australijos Baletas yra tarpe šešių pačių geriausių pasaulio klasiško baletu grupių, dar šiais metais laimėjęs tarptautinį Diaghilev Prize for excellence ir jų Joanne Michel — daugiausia žadanti jaunutė šokėja — tarptautinį Pavlova prizą. Pasisekimas

šios grupės Australijos teatrų scenose ir užjūrio kraštuose — nepaprastas. Yra buvę Šiaurės ir Pietų Amerikoje, įvairiuose Europos ir Rytų kraštuose. Šiais metais dalyvavo ir Meksikos Festivalyje, kur pasirodė ir kitos rinktinės pasaulio meninės jėgos.

Ar tai būtų Atėnuose, garsiajame balto marmuro amfiteatre Herod Atticus, Partonono papėdėje, ar Kinijos milžinuose — Pekine ir Šanchajuje, dinamiškasis Janušaitis — pirminėse rolėse. Baletu kritikų aukštai vertinamas, Janušaitis yra sukūręs daug išskirtinių rolių: Canus, baletu Spartacus, Price Aroganza (The Lady and the Fool), Prince Gremin (Onegin), Baron von Rothbart (Swan Lake), Demetrius (The Dream), Lord Capulet (Romeo and Juliet). Pažymėtinas ir kituose baletuose: Sebastian, Ballet Imperial, Montones, La Fille mal Gardée, Don Quixote, Coppelia. Nureyeva filme (Don Quixote) Janušaitis sužvilga šauniame matadorų šokyje, pavydėtina spalvingame kostume.

Šanchajaus dienraštyje "The Liberation Daily", Lin Yangyang išsiskiria Juozą Janušaitį Don Quixote rolėje kaip artistą aukštos kultūros (Excellent artistic cultivation). Ši rolė ypač daug reikalaujanti, nes artistas scenoje visus tris aktus šoka išsiai. Baletu kritikė Jill Sykes, dienraštyje "Sydney Morning Herald" (10.11.79.) taip vertina Janušaitio debiutą baletu "Don Quixote": "... a formidable new Don in the person of Joseph Janušaitis, who gave a thoughtful, understated performance that had great strength".

Technika ir artistiškas yra dvi būtinybės baletu, Gali būti interpretacija muzikos, ar išskėlimas — pabrėžimas gražios linijos judesys, bet dažniausiai šokėjas turi išsakyti "story", išreikšti plačiaskales emocijas savo gerai treniruotu kūnu, sukurti tam tikrą vaidmenį, įtikinti žiūrovą. Privalo būti fiziniai ištvermingas, gražių proporcijų. Skulptūrinio elemento taip pat gausu šokyje. Daug svarbos baletu pastatyme turi orkestro dirigentas, nes tai jis jungia šokančiųjų judesius su palydinčia muzikine melodija. Supratimas šokio technikos, jo sunkumai, minutinis tikslumas yra neaplenkiami būtinumai. O tai yra kažkas dramatiškai vienkartinio, nepakartojamo šokio spontaniškume, kad sužvilga, suskamba, nustebina. Visa tai gerai žino ir puikiai įkūnija Juozas Janušaitis.

Aldona Veščionaitė

Juozas Janušaitis baletu „Sebastian“.

Juozas Janušaitis baletu „Don Quixote“.

Nuotr. Vandos Hamilton

Solistės Slavos Žiemelytės plokštelė ir pasirodymas Floridoje

Pastaraisiais metais mūsų pabrėžti savo žemojo registro išsiviję nauji meninių jėgų, ar dainininkų, ar kitų meno šakų prieauglio, pradėjo vis rečiau ir rečiau besipildyti. Ar čia kaltos mūsų sumaterialėjusio gyvenimo sąlygos, ar dėl nepaprastos didžiulio krašto konkurencijos menkos pasisekimo galimybės, ar mūsų jaunimo nutaumo problemos, sunku pasakyti. Tačiau lietuvių operos pastatymuose jau apšviesti metų tegirdime beveik vien seniai pažįstamus ir negailėtingo laiko atakuojamus balsus. Panašiai ir koncertų bei kitokių parengimų programose vis tie patys vardai ir veidai. Todėl pasirodymas mūsų tarpe naujos, dar negirdėtos dainininkės savime tampa susidomėjimo vertu įvykiu.

Žinia, jog šių metų Floridos Miami Lietuvių klubo žiemos sezono atidarymo meninei programai atvyksta net iš Toronto dar nematyta ir negirdėta solistė Slava Žiemelytė iš karto atkreipė daugelio dėmesį. Žiemelytė dainuotų pradedant mokyti Montrealyje pas žinomąją Lietuvos operos solistę E. Kardelienę. Po to, gavusi stipendiją, ji tęsė studijas Toronto konservatorijoje. Dar besimokydama, ji kurį laiką dainavo Kanados operos chore, Kanados televizijos statomose operose ir dažnai pasirodydavo vietinių lietuvių parengimų programose. Studijų pabaigoje Žiemelytė šiemet pasiryžo išeiti viešumon su nuosava lietuvišką ir tarptautinio repertuaro dainų plokšte.

Dar vienas solistės įrašas šiais laikais nebesudaro mūsų tarpe didelio įspūdžio. Todėl ir Slavos Žiemelytės „Su Jumis“ pavadinimo plokštelė iš karto didesnio dėmesio neatkreipė. Tačiau, nors ir pavėluotai paklausius, atrodo, kad būtų neteisinga ją praleisti, neatkreipus dėmesio.

Žiemelytė turi gražų, profesionaliai išlavintą, plačios apimties balsą. Vadindama save kontraltu, vietoj daugiau įprasto mezzo-soprano, ji, matyt, nori

davęs kaip neblogas solistų palyginimas. Ir šioje plokštelėje savo muzikaliu, gerai apgalvotu, solistės neužstelbiančiu ir kiekvienos dainos stiliui atitinkančiu akompanimentu Govedas žymiai prisideda prie plokštelės meninės vertės.

Slavos Žiemelytės asmeninis pasirodymas gruodžio 6 d. Miami lietuvių klube plokštelėje susidarytą įspūdį dar patvirtino. Ir scenoje, nepaisant neįprastos, koncertams nepritaikytos patalpos akustikos, Žiemelytės balsas skambėjo pilnai ir išlygintai. Greta keletos plokštelėje įrašytų dainų, solistė čia dar atliko Beethoveno „Myliu tave“, Schuberto „Lopšinę“, Brahmo „Prisiminis tave“, R. Strauss „Tik tau“, tris G. Stone cigoniškos pobūdžio dainas ir arijas iš A. Thomas operos „Mignon“ bei C. Saint-Saens „Samsono ir Dalilos“. Klasiškosios dainos Žiemelytė sugebėjo patraukti ir mažiau su muzika susipažinusių klausytojų ir ji sudominti. Žinomųjų operų arijose ji turėjo progos pasirodyti savo balso žemojo registro skambesiu ir nuoseklia interpretacija.

Koncertui sklandžiai akompanavo Floridoje su vyru įsikūrusi pianistė Danutė Vasilauskaitė-Laugminienė. Gausiai susirinkę nuolatinių klubo narių ir čia nuo šiaurėje jau prasidėjusios žiemos pabėgę svečiai solistę išklausė su dėmesiu ir ją šiltai priėmė, gale išprašydami dar pridėtinį dalyką.

Algis Šimkus

Poetai šitaip pagerbė poetą laureatą

Anglai turi tradicinį poetą laureatą, kuris, be kita ko, turi pasistengti parašyti atitinkamų odžių, kai karalienė švenčia kokią sukaktį, kai karalaitė išteka, karalaitis veda ar karališkoji giminė susilaukia įpėdinio. Kai toks poetas išrenkamas, tai visam gyvenimui. Kai mirė tą puošnų titulą nešiojęs Cecil Day Lewis, išrinktas Sir John Betjeman, populiarius poetas, sklandžiai viską suilgiuojas (jo knygų išperkami didžiausi tiražai, tuo jis nurungia visus anglų poetus).

Laureatas jau daugiau kaip prieš trejetą mėnesių atšventė 75 metų sukaktį. Smarkokai pavėlavę, bent tuzinas anglų poetų pagaliau aplankė laureatą ir ypatingu būdu pasveikino: nuvežė jam pluoštą 22 poetų parašytų poemų, skirtų suakutvininkui pagerbti. Tas rinkinys, pavadintas "A Garland for the Laureate", dar bus išleistas, suakutvininkui buvo nugabenti rankraščiai. O poemai laureatui paskyrė Roy Fuller. Stephen Spender, Kingsley Amis, Sacheverell Sitwell ir kiti.

Tai esąs pirmas toks atsitikimas, kad poetai šitaip pagerbtų poetą.

b. kz.

NAUJI LEIDINIAI

• **METMENYS, 1981 m., Nr. 42.** Kūryba ir analizė. Žurnalą leidžia AM & M Publications. Išėina 2 kartus per metus. Redaguoja Vytautas Kavolis, Dickinson College, Carlisle, Pennsylvania. Administruoja Marija Paskeviciene, 3308 W. 62nd Pl., Chicago, IL 60629. Šio numerio kaina — \$3.50, keturių numerių prenumerata — \$12.00, Kanadoje ir užsienyje — \$15.00, garbės prenumerata — \$20.00.

Žurnalo naujas numeris pradedamas Alfonso Nykos-Niliūno nemažu naujų eilėraščių pluoštu. Poezijai skirtuos puslapiuos dar yra Živilės Bilaišytės ir Aldonos Veščionaitės eilėraščių, o taipgi lenkų poeto Stanislawo Barancko poezijos pluoštas, lietuvių kalbon išverstas Tomo Venclovo.

Violeta Kelertienė ilgiau stabtelėja prie Mariaus Katiliškio romano „Miškai ateina ruodu“. Spausdinamas Algirdo Landsbergio dramos „Vaikai gintaro rūmuose“ antras veiksmas. Kaip žinome, ši drama yra laimėjusi to žanro skelbtąjį konkursą. Puslapiuose nemažai dėmesio skirta rašytojo ir poeto Kazio Borutos asmeniui bei kūrybai. Bronius Vaskelis pateikia įvairių straipsnių „Kūrybos laisvės kaina“. Tai pastabos V. Kubiliaus studijos apie K. Borutą proga. Prie Kazio Borutos savo atsiminimuose dar grįžta Antanas Gustaitis raštu „Kaimynas prie Dovinės upės“. Kosto Ostrausko jautrių „In memoriam“ pagerbiamas neseniai Clevelande miręs kompozitorius Jonas Svėdas. „Istorijos ir dabarties“ puslapiuose V. Trumpa atsiliepiama į Leono Gudaičio Vilniuje išleistą veikalą „Platėjantys akirčiai“, kuriame nagrinėjama gan gausi mūsų literatūrinė spauda 1904-1917 metų laikotarpiu; Leonardas Gerulaitis recenzuoja taipgi Lietuvių išleistą Broniaus Dundulio knygą „Lietuvos užsienio politika XVI amžiuje“; B. V. Mačiūka kritiškai žvelgia į Lietuvos Mokslo akademijos Istorijos instituto parengtą kolektyvinį veikalą, istorijos apybraižą „Tarybų Lietuvos valstietija“.

Recenzuojamos šios grožinės literatūros knygos: Jurgio Blekaičio „Rudens ritmu“ (Jonas Kiznis), Algirdo Landsbergio „Muzika įžengiant į neregėtus miestus“ (Alina Staknienė), Napoleono Aleksandro Dičpetrio „Trys dienos pasaulį“ (Violeta Kelertienė) ir Jono Zdanio anglų kalbon išverstų Sigit Gedos eilėraščių knygą „Songs of Autumn“ (Marija Stankus-Saulaitė).

Žurnalo numerį iliustruoja Meilos Kairiūkštys-Balkus skulptūrų nuotraukos.

• **MOTERIS, 1981 m., Nr. 5.** Lietuvių moterų dvimėsenis žurnalas. Leidžia Kanados Lietuvių katalikų moterų draugija. Redaguoja Nora Kulpavičienė. Rdakinis kolektyvas: S. Girdauskienė, D. Didžbalienė, I. Kairiūnė ir L. Murauskienė. Administruoja Bronė Pabedinskienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8 Canada. Metinė prenumerata — 8 dol., garbės prenumerata — 12 dol.

Šviesiam moterų žurnalui įsiviję sulaukė 25 metų sukaktį yra tikrai didelė šventė. Žinant visas išsivyskios spaudos leidybines sąlygas ir prenumeratorių ribotą skaičių, „Moters“ tęsimas iki šimtmečio ketvirties yra tikrai brandus galvų ir širdžių kūrybinio darbo vaisius. „Moters“ čia, įsiviję, lyg ir perėmė Lietuvoje leistosios „Naujosios vaidilutės“ labiau kultūrinę moteriškosios spaudos misiją. Visa tai vaizdžiai atsispindi ir šiame jubiliejiname žurnalo numeryje, kurio puslapiai išpuošti darbų bendradarbių nuotraukomis.

• **MŪSŲ ŽINIOS, 1981 m. lapkričio 26 d., Nr. 9.** Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicago biuletenis. Redaguoja Antanas Saulaitis, S.J. Administruoja P. Kleinas, S.J. Atskiras numeris — 25 centai, metinė prenumerata paštu: bent 5 dol. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636.

Turinyje: Advento mintys, įvairiausi Jaunimo centro veiklos atspindžiai — koncertai, parodos, mokyklos, jaunimas, naujų knygų sutiktuves ir kt. Daug iliustracijų.

AMERIKIEČIAI TRANSLIUOJA ČIURLIONĮ

Čiurlionio muzika per Chicago klasikinės muzikos štoti FM 98.7 bus girdima pirmadienį, sausio 4 dieną, tarp 8 ir 10 val. vakaro, po Mahlerio 8-tos simfonijos ir Beethoveno Pateinės sonatos. Andrius Kuprevičius skambina tris M.K. Čiurlionio preliudus.

Dailininkės ir svečiai moterų dailės parodos „Mitologinės būtybės lietuvių tautosakoje“ atidaryme š.m. lapkričio 20 d. M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę: Ada Sutkuvienė, Vanda Alekšienė (M. K. Čiurlionio galerijos valdybos pirmininkė),

Vanda Balukienė ir Magdalena Birutė Stankūnienė. Antroje eilėje: Salomėja Endriūnienė (Jaunimo centro moterų klubo pirmininkė), Nijolė Banišienė, Sharron Porter, Zita Sodeikienė, Adolfas Valeška, Aleksandra Vilija Eivaitė ir Petras Aleksas.

Nuotr. Felės Banytės